

gulligloz

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه باستان شناسی

پایان نامه برای دریافت درجه ی کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش: پیش از تاریخ

عنوان:

بررسی و مطالعه الگوهای پراکنش پیش از تاریخ دشت درگز از دوران نوسنگی تا پایان
عصر آهن IV

استاد راهنما:

دکتر روح الله یوسفی زشک

استاد مشاور:

دکتر احمد چایچی امیرخیز

پژوهشگر:

سعید باقی زاده

خردادماه ۱۳۹۱

تقدیم به:

پدر بزرگوارم

و

مادر مهربانم

تقدیر و تشکر

پاس خدای منزه‌ای که بشر را خلق کرد و به او نوشتن آموخت و به قلم سوگند یاد کرد. حمد و ستایش فراوان به درگاه او بی که عنایت

او، مراد راه علم و اندیشه قرار داد و در به انجام رساندن این وظیفه مرا از رحمت بی انتهای خود بی نصیب نگذاشت.

پس از حمد و ستایش خدای بی‌همتا، لازم است که پاس خود را از پدر و مادر عزیزم که در طول این سالها همواره از حمایتشان برخوردار بوده

ام، تشکر نمایم. بی‌شک، لطف و بزرگواری بی‌نهایتان بوده که من بدبخار سیده ام. از خواهرم و همسر محترم‌شان که این سالها

پناهگاه و تکیه‌گاه ام بودند تشکر می‌کنم. از همسر عزیزم که در این مدت یار و یاور من بود پاس گزارم.

در اینجا بر خود واجب می‌دانم که از زحمات اساتید گرانقدرم تشکر نمایم. جناب آقای دکتر یوسفی که همیشه مرا همون لطف و مرحمت

خود قرار داده اند و نسی عظیم بر کردن من دارند. از استاد عزیزم جناب آقای دکتر احمد چاپچی پاس فراوان دارم. از اساتید عزیزم

که در این سال‌های تعلیم از محضرشان کسب فیض و علم نموده ام مخصوصاً آقای دکتر حصاری، آقای دکتر ایروانی، آقای دکتر

صراف، آقای دکتر فیروزمندی صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم و یاد و خاطره استاد عزیز مرحوم دکتر آذرنوش را کرامی می‌دارم. از

جناب آقای دکتر عمران کارثیان بسیار ممنون و متشکرم که به من اجازه ادامه کار در این مورد را صمیمانه و مهربانانه داده اند و مرا از راهبانی

باشان بی نصیب نگذاشتند. از همکاری و همراهی سازمان میراث فرهنگی خراسان رضوی و بخصوص آقای مهندس ظفرانی متشکرم

کنم.

از تمامی دوستان و عزیزانی که همواره برگردنشان زحمتی داشته ام متشکرم می نمایم. از حمید کرمی و علی اکبر عتقی بی نهایت ممنون و

سپاسگزارم که بی شک آنها مقدور نبود که بتوانم کار میدانی ام را به انجام برسانم. از دوست عزیزم امیر احمد پور بی نهایت

ممنونم. از خانم با مریم قادری نژاد و حمیده کاوسی برای راهبانی باشان بسیار متشکرم. از دوست عزیزم رضا رستم پور صمیمانه

سپاسگزارم. بی شک لطف و مرحمت خدای بوده است که بدینچنین دوستانی داشته ام.

شکر خدای را که هر چه طلب کرده ام از او   بر رتبه های مطلب خود کامران شده ام

سعید باقی زاده

خرداد ماه ۱۳۹۱

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب سعید باقی زاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۱۶۱۶۰۰ در رشته باستان شناسی که در تاریخ ۱۳۹۱/۰۳/۳۱ از پایان نامه خود تحت عنوان بررسی و مطالعه الگوهای پراکنش پیش از تاریخ دشت درگز از دوره نوسنگی تا پایان عصر آهن IV با کسب نمره ۱۹ (نوزده) و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۰۳/۳۱

دانشجوی کارشناسی ارشد سعید باقی زاده از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۹ به حروف نوزده و درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

استاد راهنما

امضاء

چکیده

برای شکل گیری یک استقرار در یک منطقه دو فاکتور ضروری می باشد، اول یک موقعیت مناسب برای سکونت و دومین فاکتور موقعیت مناسب جغرافیایی برای روابط فرهنگی می باشد. دشت درگز در شمال شرقی ایران و در حاشیه مرزهای ترکمنستان جدید در زمان های گذشته به علت موقعیت خاص جغرافیایی خود مهد تغییرات فرهنگی و اجتماعی بوده است. این دشت مستعد از مناطق مجاور خود یعنی جنوب غرب ترکمنستان و نواحی شرقی فلات ایران بوسیله کوه ها جدا می گردد. این دشت دو رودخانه به نام های درونگر و زنگانلو دارد. نتیجه این شرایط مناسب این است که خاستگاه پارتیان و مکانی مذهبی در زمان ساسانیان می گردد. وجود استقرارهای متفاوت با فرهنگ های باستان شناختی متفاوت نشان از این دارد که این منطقه می تواند بعنوان یک حلقه ارتباطی بین فرهنگ های قدیمی درون فلات ایران و جنوب غرب ترکمنستان در نظر گرفته شود.

بررسی های باستان شناسی و تحلیل الگوی استقراری در یک منطقه یکی از روشهای شناخته شده در باستان شناسی برای کمک به شناخت روابط فرهنگی در دوران پیش از تاریخ می باشد. در گذشته، تحلیل الگوی استقراری با روشهای سنتی انجام می گردید اما امروزه، تحلیل الگوهای استقراری با نرم افزارهای متفاوتی به مانند ARC GIS انجام می گردد که به اطلاعات واضح تر و واقعی تری منجر می شود. دشت درگز از دوره نوسنگی تا دوران هخامنشی ۲۱ محوطه را در بر گرفته است. در این پایان نامه، موقعیت محوطه های بررسی شده در ارتباط با فاکتورهای متفاوت محیطی و دیگر محوطه ها مورد تحلیل قرار گرفته است. این مطالعه نشان می دهد که خاک و آب دو فاکتور بسیار مهم می باشند. دوره نوسنگی با دو استقرار آغاز می گردد. در پایان عصر مس سنگی، تعداد استقرارها تا شش

محوطه افزایش می یابد. از آغاز دوران نوسنگی تا عصر برنز بیشتر محوطه ها در بخش میانی دشت شکل می گیرند که علت آن منابع آبی مثل رودخانه ها و شاخه های فرعی و طیف ارتفاعی خاصی می باشد. از آغاز عصر برنز و پیچیده تر شدن الگوی استقراری و الگوهای مکان مرکزی، دیگر بخش های دشت هم مورد سکونت قرار می گیرند. در عصر برنز الگوی استقراری پیچیده تر می گردد و شکل محوطه ها نشان از یک الگوی مکان مرکزی دارد. در پایان عصر برنز و آغاز عصر آهن بمانند دیگر بخش های آسیای مرکزی، تعداد محوطه ها دچار کاهش شاخصی می گردند.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

2	1-1	بیان مسئله تحقیق
3	2-1	اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن
3	3-1	هدف تحقیق
4	4-1	سؤالات و فرضیه های پژوهش
4	5-1	چهارچوب نظری تحقیق
4	6-1	مدل تحقیق
4	7-1	روش تحقیق
5	1-7-1	سیستم های اطلاعات جغرافیایی (GIS)
6	2-7-1	تعاریف GIS
7	3-7-1	مفاهیم اساسی در GIS
8	4-7-1	فرآیند تحلیل اطلاعات در GIS
10	5-7-1	سیستم های اطلاعات جغرافیایی (GIS) و باستان شناسی
12	8-1	جامعه آماری

فصل دوم: چشم انداز جغرافیایی - طبیعی آسیای مرکزی و دشت درگز

14	1-2	آسیای مرکزی
16	1-1-2	کوه ها
18	2-1-2	نواحی کوهپایه ای
20	3-1-2	دشت های آبرفتی
21	4-1-2	بیابان ها
22	5-1-2	دیرین اقلیم آسیای مرکزی غربی
28	2-2	چشم انداز کلی دشت درگز

29	1-2-2	موقعیت جغرافیایی
34	2-2-2	زمین شناسی دشت درگز
36	3-2-2	جغرافیای طبیعی دشت درگز
39	4-2-2	تشکیلات آبرفتی دشت درگز
40	5-2-2	منابع آبی دشت درگز
41	1-5-2-2	سفره های آب زیرزمینی
41	2-5-2-2	منابع آب سطحی
43	3-5-2-2	سفره های آب زیر زمینی
44	4-5-2-2	قنات ها
44	5-5-2-2	نزولات آسمانی و درجه حرارت
44	6-2-2	پوشش گیاهی دشت درگز

فصل سوم: پیشینه باستان شناسی آسیای مرکزی، شمال شرقی ایران و دشت درگز

49	1-3	مطالعات باستان شناسی در آسیای مرکزی
54	2-3	مطالعات باستان شناسی در شمال شرقی ایران
58	3-3	دشت درگز
58	1-3-3	پیشینه تاریخی و فرهنگی دشت درگز
59	2-3-3	پیشینه پژوهشهای باستان شناسی در دشت درگز

فصل چهارم: توالی گاهنگاری غرب آسیای مرکزی و دشت درگز

65	1-4	دوران نوسنگی
67	1-1-4	فرهنگ کلتمینار
70	2-1-4	فرهنگ جیتون
77	2-4	دوره مس سنگی انتقالی یا آنو IA
83	3-4	دوره مس سنگی آغازین یا آنو IB - نمازگا I
89	4-4	دوره مس سنگی میانی یا آنو II - نمازگا II
94	5-4	دوران مس سنگی پایانی یا نمازگا III
99	6-4	دوره برنز آغازین یا نمازگا IV

105	دوران برنز میانی یا نمازگا V	7-4
109	دوران برنز پایانی یا نمازگا VI	8-4
113	عصر آهن یا فرهنگ یاز	9-4
121	دوران هخامنشی	10-4

فصل پنجم: استقرارهای دشت درگز

128	تپه امام زاده اولیاء شماره 2	1-5
130	تپه ایلان جوق	2-5
132	تپه پرکن	3-5
134	تپه تقی کماج خور	4-5
136	تپه خاخیان	5-5
138	شهرتپه	6-5
140	صاحب جان	7-5
142	قراول تپه	8-5
144	کال کلیسا	9-5
146	کهنه قلعه جشن آباد	10-5
148	کهنه قلعه میرقلعه	11-5
150	تپه لیک (تپه علی)	12-5
152	تپه مرده پالکانلو	13-5
154	تپه نصیر	14-5
156	تپه نظر زیدانلو	15-5
158	تپه نوخندان	16-5
160	نوروزتپه	17-5
162	یاریم نپه	18-5
165	یاسی تپه خیرآباد	19-5
167	یوخاری قلعه سعدآباد	20-5
169	یوخاری قلعه قره قویونلو	21-5

فصل ششم: تحلیل و نتیجه گیری

172	الگوی استقراری	1-6
173	کاربرد GIS در مطالعه الگوی استقراری	1-1-6
177	دوره نوسنگی	2-6
178	موقعیت محوطه های دوره نوسنگی نسبت به آب	1-2-6
179	موقعیت محوطه های دوره نوسنگی نسبت به خاک	2-2-6
180	موقعیت محوطه های دوره نوسنگی نسبت به شیب ارتفاعی	3-2-6
181	دوره مس سنگی آغازین	3-6
182	موقعیت محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به آب	1-3-6
183	موقعیت محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به خاک	2-3-6
184	موقعیت محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به ارتفاع	3-3-6
185	تحلیل آماری محوطه های دوره مس سنگی آغازین	4-3-6
186	دوره مس سنگی میانی	4-6
187	موقعیت محوطه های دوره مس سنگی میانی نسبت به آب	1-4-6
188	موقعیت محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به خاک	2-4-6
189	موقعیت محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به ارتفاع	3-4-6
190	تحلیل آماری محوطه های دوره مس سنگی میانی	4-4-6
191	دوره مس سنگی پایانی	5-6
192	دوره برنز آغازین	6-6
193	موقعیت محوطه های دوره برنز آغازین نسبت به آب	1-6-6
194	موقعیت محوطه های دوره برنز آغازین نسبت به خاک	2-6-6
195	موقعیت محوطه های دوره برنز آغازین نسبت به ارتفاع	3-6-6
196	تحلیل آماری محوطه های دوره برنز آغازین	4-6-6
197	دوره برنز میانی	7-6

- 198 1-7-6 موقعیت محوطه های دوره برنز میانی نسبت به آب
- 199 2-7-6 موقعیت محوطه های دوره برنز میانی نسبت به خاک
- 200 3-7-6 موقعیت محوطه های دوره برنز میانی نسبت به ارتفاع
- 201 4-7-6 تحلیل آماری محوطه های دوره برنز میانی
- 202 **8-6 دوره برنز متاخر**
- 203 1-8-6 موقعیت محوطه های دوره برنز متاخر نسبت به آب
- 204 2-8-6 موقعیت محوطه های دوره برنز متاخر نسبت به خاک
- 205 3-8-6 موقعیت محوطه های دوره برنز متاخر نسبت به ارتفاع
- 206 4-8-6 تحلیل آماری محوطه های دوره برنز متاخر
- 207 **9-6 دوره آهن (Iaz II-I)**
- 208 1-9-6 موقعیت محوطه های دوره Iaz II-I نسبت به آب
- 209 2-9-6 موقعیت محوطه های دوره Iaz II-I نسبت به خاک
- 210 3-9-6 موقعیت محوطه های دوره Iaz II-I نسبت به ارتفاع
- 211 4-9-6 تحلیل آماری محوطه های دوره آهن (Iaz II-I)
- 212 **10-6 دوره هخامنشی**
- 212 1-10-6 موقعیت محوطه دوره هخامنشی نسبت به آب
- 213 2-10-6 موقعیت محوطه دوره هخامنشی نسبت به خاک
- 214 3-10-6 موقعیت محوطه دوره هخامنشی نسبت به ارتفاع
- 215 **11-6 جمع بندی نهایی**

منابع و ماخذ

چکیده انگلیسی

فهرست جداول

23	جدول 1-2، جدول رویدادهای پسروری و پیشروی آب دریای خزر
175	جدول 1-6، جدول گاهنگاری محوطه های مورد مطالعه دشت درگز
176	جدول 2-6، جدول مختصات محوطه های مورد نظر در دشت درگز
216	جدول 3-6، جدول ویژگی های جغرافیایی محوطه های دشت درگز

فهرست نقشه ها:

15	نقشه 1-2، طرحی از آسیای مرکزی
16	نقشه 2-2، طرحی از فعالیت های تکتونیکی و ساختاری صفحه توران
19	نقشه 3-2، تقسیم بندی های سه گانه نواحی کوهپایه ای
27	نقشه 4-2، جدول تغییرات آب و هوایی دوران هولوسن با نگاهی تطبیقی به شمال ایران و استپ ترکمنستان
30	نقشه 5-2، موقعیت جغرافیایی - سیاسی دشت درگز
31	نقشه 6-2، نقشه بیشترین طول و بیشترین عرض دشت درگز
32	نقشه 7-2، نقشه تقسیمات سیاسی دشت درگز
34	نقشه 8-2، نقشه زمین شناسی دشت درگز
35	نقشه 9-2، نقشه درجه فرسایش دشت درگز
38	نقشه 10-2، نقشه کاربری زمین های دشت درگز
43	نقشه 11-2، نقشه رودخانه های مهم دشت درگز
45	نقشه 12-2، نقشه کاربری اراضی برای چراها
46	نقشه 13-2، نقشه پوشش گیاهی دشت درگز
61	نقشه 1-3، اولین تصویر گرفته شده از شمال شرق ایران و منطقه درگز توسط کاپیتان ناپیر
129	نقشه 1-1-5، نقشه توپوگرافی تپه شماره امام زاده اولیاء
131	نقشه 1-2-5، نقشه توپوگرافی محوطه ایلان جوق
133	نقشه 1-3-5، نقشه توپوگرافی محوطه تپه پرکن
135	نقشه 1-4-5، نقشه توپوگرافی تپه تقی کماج خور
137	نقشه 1-5-5، نقشه توپوگرافی تپه خاخیان
139	نقشه 1-6-5، نقشه توپوگرافی محوطه شهرتپه
141	نقشه 1-7-5، نقشه توپوگرافی تپه صاحب جان
143	نقشه 1-8-5، نقشه توپوگرافی قراول تپه
145	نقشه 1-9-5، نقشه توپوگرافی تپه کال کلیسا

- 147 نقشه 5-10-1، نقشه توپوگرافی تپه کهنه قلعه جشن آباد
- 149 نقشه 5-11-1، نقشه توپوگرافی کهنه قلعه میرقلعه
- 151 نقشه 5-12-1، نقشه توپوگرافی تپه لیک
- 153 نقشه 5-13-1، نقشه توپوگرافی تپه مری پالکانلو
- 155 نقشه 5-14-1، نقشه توپوگرافی تپه نصیر
- 157 نقشه 5-15-1، نقشه توپوگرافی تپه نظر
- 159 نقشه 5-16-1، نقشه توپوگرافی تپه نوخندان
- 161 نقشه 5-17-1، نقشه توپوگرافی نوروزتپه
- 164 نقشه 5-18-1، نقشه توپوگرافی یاریم تپه
- 166 نقشه 5-19-1، نقشه توپوگرافی یاسی تپه
- 168 نقشه 5-19-1، نقشه توپوگرافی یوخاری قلعه سعدآباد
- 170 نقشه 5-21-1، نقشه توپوگرافی یوخار قلعه
- 178 نقشه 6-1، نقشه مکان محوطه های دوره نوسنگی نسبت به آب
- 179 نقشه 6-2، الگوی مکانی محوطه های دوره نوسنگی نسبت به خاک
- 180 نقشه 6-3، الگوی مکانی محوطه های دوره نوسنگی نسبت به ارتفاع
- 181 نقشه 6-4، نقشه فاصله محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به یکدیگر
- 182 نقشه 6-5، نقشه الگوی مکانی محوطه های دوره مس سنگی آغازین نسبت به آب
- 183 نقشه 6-6، نقشه مکانی محوطه ها نسبت به خاک
- 184 نقشه 6-7، نقشه الگوی مکانی محوطه های مس سنگی آغازین نسبت به ارتفاع
- 185 نقشه 6-8، تصویر الگوی فضایی مساحت محوطه های دوره مس سنگی آغازین
- 186 نقشه 6-9، نقشه فاصله محوطه های دوره مس سنگی میانی با یکدیگر
- 187 نقشه 6-10، نقشه مکانی محوطه های دوره مس سنگی میانی نسبت به آب
- 188 نقشه 6-11، نقشه الگوی مکانی محوطه های دوره مس سنگی میانی نسبت به خاک
- 189 نقشه 6-12، نقشه الگوی مکانی محوطه های مس سنگی میانی نسبت به ارتفاع
- 190 نقشه 6-13، تصویر الگوی فضایی مساحت محوطه های دوره مس سنگی میانی
- 192 نقشه 6-14، نقشه فاصله محوطه ها نسبت به یکدیگر در دوره برنز آغازین
- 193 نقشه 6-15، نقشه الگوی محوطه های دوره برنز آغازین نسبت به آب
- 194 نقشه 6-16، نقشه الگوی محوطه های دوره برنز آغازین نسبت به خاک
- 195 نقشه 6-17، نقشه الگوی محوطه های دوره برنز آغازین نسبت به ارتفاع
- 197 نقشه 6-18، تصویر الگوی فضایی مساحت محوطه های دوره برنز آغازین
- 197 نقشه 6-19، نقشه فاصله محوطه های دوره برنز میانی نسبت به یکدیگر

198	نقشه 6-20؛ الگوی محوطه های برنز میانی نسبت به آب
199	نقشه 6-21، الگوی محوطه های دوره برنز میانی نسبت به خاک
200	نقشه 6-22، الگوی محوطه های دوره برنز میانی نسبت به ارتفاع
201	نقشه 6-23، تصویر الگوی فضایی مساحت محوطه های دوره برنز میانی
202	نقشه 6-24، نقشه فاصله محوطه های دوره برنز متاخر نسبت به یکدیگر
203	نقشه 6-25، الگوی مکانی محوطه های برنز متاخر نسبت به آب
204	نقشه 6-26، نقشه الگوی مکانی محوطه های دوره برنز متاخر نسبت به خاک
205	نقشه 6-27، نقشه الگوی مکانی محوطه های دوره برنز متاخر نسبت به ارتفاع
206	نقشه 6-28، تصویر الگوی فضایی مساحت محوطه های دوره برنز متاخر
207	نقشه 6-29، نقشه فاصله محوطه های دوره یاز I-II نسبت به یکدیگر
208	نقشه 6-30، الگوی مکانی محوطه های یاز I-II نسبت به آب
209	نقشه 6-31، الگوی مکانی محوطه های یاز I-II نسبت به خاک
210	نقشه 6-32، الگوی مکانی محوطه های یاز I-II نسبت به ارتفاع
211	نقشه 6-33، تصویر الگوی فضایی مساحت محوطه های دوره یاز I-II
212	نقشه 6-34، الگوی مکانی محوطه های دوره هخامنشی نسبت به آب
213	نقشه 6-35، الگوی مکانی محوطه های دوره هخامنشی نسبت به آب
214	نقشه 6-36، الگوی مکانی محوطه های دوره هخامنشی نسبت به ارتفاع

فهرست تصاویر:

9	تصویر 1-1، فرایند تحلیل اطلاعات در GIS
65	تصویر 1-4، غار های هوتو و کمر بند
65	تصویر 2-4، غار دم دم چشمه
66	تصویر 3-4، غار جبل
68	تصویر 4-4، انواع معماری در فرهنگ کلتمینار
69	تصویر 4-5، سفال ها و ابزارهای فرهنگ کلتمینار
72	تصویر 4-6، سفال های فاز اولیه جیتون، فاز I
73	تصویر 4-7، سفال های فاز میانی جیتون، فاز II
74	تصویر 4-8، سفال های فاز پایانی جیتون، فاز III
75	تصویر 4-9، معماری سایت جیتون
78	تصویر 4-10، فرم سفال های با ماده افزوده ی کاه نرم و خشن، فاز آنو IA

- 79 تصویر 4-11، انواع نقوش سفال های فاز آنو IA
- 81 تصویر 4-12، معماری لایه های 19 و 20 مربوط به فاز آنو IA
- 81 تصویر 4-13، معماری فاز آنو IA، سایت مونجوقلی تپه
- 84 تصویر 4-14، سفال های لایه نمازگا I، فاز آغازین مس سنگی آنو IB - نمازگا I
- 87 تصویر 4-15، معماری شاخص روستای داشلیژی تپه، فاز آغازین مس سنگی آنو IB - نمازگا I
- 90 تصویر 4-16، سفال های شاخص آنو II - نمازگا II، سایت های نمازگا و یالانگانچ
- 91 تصویر 4-17، محوطه یالانگانچ، روستای محصور
- 92 تصویر 4-18، سایت ایلگینلی، معماری مذهبی
- 93 تصویر 4-19، سفال های نوع گنوکسیور دوره مس سنگی پایانی - نمازگا III
- 100 تصویر 4-20، سفال های دوره برنز اولیه یا نمازگا IV، محوطه آلتین تپه لایه های 8 تا 4
- 101 تصویر 4-21، جدول تغییرات در مجموعه های سفالی عصر برنز اولیه (نمازگا IV)، لایه های 8 تا 4 آلتین تپه
- 103 تصویر 4-22، معماری نمازگا IV، لایه های 8 تا 4 آلتین تپه
- 104 تصویر 4-23، مهرهای آلتین تپه
- 106 تصویر 4-24، فرم ظروف دوره برنز میانی - نمازگا V
- 107 تصویر 4-25، بازسازی استقرار آلتین تپه در دوران برنز میانی - نمازگا V
- 110 تصویر 4-26، اشکال ظروف دوره برنز پایانی - نمازگا VI
- 112 تصویر 4-27، پلان معماری استقرار نمازگا در دوران برنز پایانی - نمازگا VI
- 114 تصویر 4-28، سفال های عصر آهن اولیه - یاز I
- 115 تصویر 4-29، سفال های منقوش عصر آهن اولیه - یاز I
- 116 تصویر 4-30، فرم سفال های ساده عصر آهن میانی - یاز II
- 117 تصویر 4-31، فرم ظروف عصر آهن پایانی - یاز III
- 118 تصویر 4-32، معماری شاخص عصر آهن، سایت یاز تپه
- 123 تصویر 4-33، فرم ظروف شاخص عصر هخامنشی در محوطه های آسیای مرکزی
- 124 تصویر 4-34، فرم ظروف شاخص عصر هخامنشی در دشت گرگان و دره بالایی اترک
- 129 تصویر 5-1-1، عکس از تپه شماره 2 امام زاده اولیاء
- 131 تصویر 5-2-1، عکس از محوطه ایلان جوق
- 133 تصویر 5-3-1، عکس از تپه پرکن
- 135 تصویر 5-4-1، عکس از محوطه تپه تقی کماج خور
- 137 تصویر 5-5-1، عکس از محوطه خاخیان
- 139 تصویر 5-6-1، عکس از محوطه شهر تپه
- 141 تصویر 5-7-1، عکس از تپه صاحب جان

- 143 تصویر 5-8-1، عکس از محوطه قراول تپه
- 145 تصویر 5-9-1، عکس از تپه کال کلیسا
- 147 تصویر 5-10-1، عکس از محوطه کهنه قلعه جشن آباد
- 149 تصویر 5-11-1، عکس از محوطه کهنه قلعه میرقلعه
- 151 تصویر 5-12-1، تصویر از تپه لیک
- 153 تصویر 5-13-1، عکس از تپه مری پالکانلو
- 155 تصویر 5-14-1، عکس از تپه نصیر
- 157 تصویر 5-15-1، عکس از محوطه تپه نظر زیدانلو
- 159 تصویر 5-16-1، عکس از محوطه تپه نوخندان
- 161 تصویر 5-17-1، عکس از نوروزتپه
- 164 تصویر 5-18-1، عکس از یاریم تپه
- 166 تصویر 5-19-1، عکس از یاسی تپه
- 168 تصویر 5-19-1، عکس از یوخاری قلعه سعدآباد
- 170 تصویر 5-21-1، عکس از یوخاری قلعه قره قویونلو

فصل اول

کلیات